

Aydın'ı "AK"lamak

Prof. Erhan Erku, Nisan 2014
erhanerkut2000@gmail.com

Geçtiğimiz günlerde ülkemizde dar bölge seçim sisteminin uygulanması gündeme girdi. Akademik ilgi alanıma giren seçim sistemleri konusunda Aralık 2013'de 18 sayfalık yarı-akademik bir makale yayınladım, ve bu makalenin dar bölge üzerine odaklanan son kısmını 5 sayfada özetledim (<http://www.erhanerkut.com/2013/12/dar-bolge-sistemi-uzerine/>). Nisan 2014'de ise Yeni Asır gazetesinin bir muhabirinin önerisi üzerine bu sistemin İzmir'e uygulanmasının olası sonuçları üzerine bir tahmin makalesi yayınladım (<http://www.erhanerkut.com/2014/04/izmiri-daraltmak/>). Bu yazımda ise dar bölge sisteminin Aydın ilimize uygulanmasının olası sonuçları üzerinde tahminlerde bulunacağım. Hedefim Aydın'ın dar bölgelerini doğru tahmin etmek olmayıp, dar bölge sisteminde haritacı marifeti ile seçim sonuçlarının nasıl etkilenebileceğini örneklemektir.

2011 milletvekili seçiminde Aydın'da (<http://secim.haberler.com/2011/aydin-secim-sonuclari/>) toplam 628,346 geçerli oy kullanılmış. Aydın'ın 7 milletvekili bulunmakta. Yani milletvekili başına düşen oy sayısı 90.000 civarında (89.764). İlk üç partinin aldığı oylar ve kazandıkları milletvekili sayısı aşağıdaki tabloda. Seçime bağımsız giren Mehmet Bayraktar 22.871 oy almış. Dördüncü parti ise (DP) sadece 7.272 oy alabilmiş. Dolayısıyla 2015 seçimlerinin de aşağıdaki 3 parti arasında geçeceğini varsayabiliriz.

	Oy	Vekil
CHP - Cumhuriyet Halk Partisi	240.041	3
AK PARTİ - Adalet ve Kalkınma Partisi	223.164	3
MHP - Milliyetçi Hareket Partisi	114.437	1

Aydın'ın 17 ilçesinin oy dağılımı ve Aydın ilçe haritası aşağıda.

	CHP	AKP	MHP	TOPLAM
AYDIN MERKEZ	55.985	54.430	32.331	156.399
BOZDOĞAN	8.218	9.679	3.972	23.402
BUHARKENT	2.437	3.601	1.485	8.217
ÇİNE	16.574	13.998	4.225	36.761
DİDİM	15.223	9.358	4.705	32.426
GERMENCİK	10.426	7.325	5.314	27.568
İNCİRLİOVA	9.409	10.053	4.993	25.944
KARACASU	5.128	5.007	2.355	13.319
KARPUZLU	2.328	4.543	1.048	8.392
KOÇARLI	5.528	8.209	2.719	17.255
KÖŞK	2.982	9.581	3.909	17.630
KUŞADASI	27.287	13.402	7.721	51.857
KUYUCAK	7.247	8.400	2.804	19.352
NAZİLLİ	34.246	35.525	17.607	94.467
SÖKE	29.094	21.017	14.373	71.851
SULTANHİSAR	5.101	4.619	3.154	13.984
YENİPAZAR	2.828	4.417	1.722	9.522
TOPLAM	240.041	223.164	114.437	628.346

Hiç şüphesiz Aydın'ı ilçe bazında dar bölgelere bölmenin birçok yolu var. Literatürde dar bölge oluşturmada en çok kabul gören kriterler şunlar:

1. Nüfus eşitliği: "Bir seçmen, bir oy" prensibini zedelememek için bölgeler arasında nüfus farklılıkları belirli bir eşik değerini (örneğin %10 veya %15) geçmemelidir.
2. Bitişiklik: Bölgenin tüm kısımlarının fiziksel olarak bitişik olması ve bölgenin tek parçadan oluşması gerekir.
3. Siyasi sınırlar: Dar bölgelerin var olan siyasi birimlerin (il, ilçe, köy, mahalle gibi) sınırlarını olabildiğince ihlal etmemesi gerekir.

Kanimca, bölgeleri oluşturan grup seçim sonuçlarını olabildiğince kendi lehine çevirmeyi amaçlayacak. Dar bölge oluştururken seçimi kazanma ihtimalini yükseltebilmek için kullanılan iki belirgin taktik vardır: yığılma ve bölme.

- Yığılma: Bu taktiğin amacı, muhalefet partisinin sandalye kazanma ihtimalinin yüksek olduğu yerlerde, muhalif oyları mümkün olduğu kadar bir bölgede toplamaktır. Muhalif oyların "yığıldığı" bu bölgeyi muhalefet partisi açık ara ile kazanacak, fakat muhalefet seçmenleri bu bölgede yoğunlaştırıldığı için diğer bölgelerde iktidar partisi kazanacaktır.
- Bölme: Bu taktiğin amacı, muhalif oyları bölgelere dağıtırken her bölgede azınlıkta kalmalarını sağlamaktır. Muhalefetin oylarının dikkatli bir şekilde bölünmesi ile iktidar her bölgede galip çıkacaktır.

Yığılma ve bölmenin amacı şudur: kaybedeceğin bölgeleri mümkün olduğu kadar açık ara ile kaybet (ve muhalefetin oylarını heba et), kazanacağın bölgeleri de mümkün olduğu kadar az farkla kazan (ki kendi oyların heba olmasın). Şimdi bu taktiklerin Aydın'da nasıl kullanılabileceğini görelim.

Amacımız herhangi bir partiye akıl vermek değil, dar bölge sisteminin ne kadar manipülasyona açık olduğunu göstermektir.

Aydın ilinde seçmen sayısı tek başına neredeyse tam bir milletvekiline denk gelen tek ilçe Nazilli'dir. Bu ilçede AKP 2001'de önde idi, ve Nazilli'yi 2015'de yine AKP'nin kazanmasını bekleyebiliriz.

CHP'nin AKP'ye en çok fark attığı 4 ilçe (ve fark oranları) sırası ile şunlardır: Kuşadası (%104), Didim (%63), Germencik (%42), Söke (%38). Aydın'ın sahile en yakın olan bu 4 ilçesinin seçmen sayısı toplamı ise 183.702'dir. Bu rakam tam da 2 milletvekiline denk gelmektedir. Bu 4 ilçenin nasıl ikiye bölündüğü önemli değildir—her durumda ikisini de CHP kazanacaktır. Önemli olan, Aydın'daki CHP oylarının önemli bir kısmını bu iki bölgeye “yığmak,” ve CHP'yi diğer bölgelerde güçsüz düşürmektir. Bu iki dar bölgede CHP, AKP'ye 30.000 oy (%45'e %28) fark atacaktır ama diğer bölgeleri AKP'nin kazanması için gereken kapı açılacaktır.

İlin Doğu tarafına bakacak olursak, Nazilli'nin etrafındaki ilçelerin tabii bir dar bölge oluşturduğunu görebiliriz: Buharkent, Kuyucak, Karacasu, Bozdoğan, Yenipazar, Sultanhisar. Bu 6 ilçenin toplam seçmen sayısı 87.800 ile 90.000 hedefine çok yakındır. AKP'nin bu bölgeyi oldukça rahat bir şekilde kazanması beklenir. Fakat dar bölge oluştururken hedef rahat bir şekilde kazanmak değildir, çünkü bu oyların heba olması anlamına da gelir. Bu bölgede AKP'nin en açık fark ile kazandığı ilçe olan Yenipazar'ı bu bölgede heba etmeyip, AKP'nin geride olduğu Merkez ilçesi ile birleştirmek AKP'nin Merkez'deki şansını artıracaktır. Dolayısıyla “Doğu” bölgesi : Buharkent, Kuyucak, Karacasu, Bozdoğan, ve Sultanhisar'dan oluşturulursa, seçmen sayısı hedefin biraz altında kalan bu bölgeyi AKP %40'a karşı %36 ile kazanacaktır.

Geriye kalan ilçelerin ikisinde CHP öndedir: Merkez ve Çine. Kalan ilçeler arasında Merkez'den sonra en büyüğü Çine'dir. Demek ki kalanlar arasında en büyük iki ilçe olan, ve CHP'nin önde olduğu Çine ile Merkez'in farklı bölgelerde bulunması gerekmektedir. Çine'yi AKP'nin önde olduğu Karpuzlu, Koçarlı, ve İncirliova ilçeleri ile birleştirdiğimizde 88.352 seçmenli bir dar bölgeye ulaşırız. Çine'deki CHP oyları diğer ilçelerdeki AKP oyları sayesinde eritilecek, ve bölgeyi AKP kazanacaktır (%42-%38).

Merkez dışında geri kalan ilçeler Köşk ve Yenipazar'dır. Bu iki ilçe aynı zamanda AKP'nin Aydın ilinde en farklı kazandığı iki ilçedir. Bu iki ilçe ile Merkez birleştirildiğinde ortaya 183.551 seçmenlik bir çift dar bölge çıkar. Merkez'de az farkla geride olan AKP bu çift dar bölgede ise %37'ye %34 öndedir. Bu çift dar bölgenin ikisini de AKP'nin kazanacağı iki dar bölgeye bölünmesinin işini bilen bir haritacı için pek de güç olmadığını düşünüyorum.

Sonuç? AKP toplam oy dağılımında geride olduğu Aydın'da dar bölge haritacılarının marifetli ile seçimi 5-2 kazanabilir. AKP kaybettiği iki sandalyeyi açık ara ile kaybetmiş, kazandıklarını ise %5'in altında farklarla kazanmıştır. Aydın'ın 2011 oy dağılımına bakıldığında, şu anda geçerli olan 3-3-1 dağılımının oransal temsili sağladığını görüyoruz. Yukarıda aynı oy dağılımı ile dar bölge seçim sisteminin 5-2-0 vekil dağılımını doğurma ihtimali olduğunu gösterdik. Bu tür milli iradeyi gözardı eden sonuçlara yol açabilecek bir seçim sistemini savunmak oldukça güçtür.

Dar bölgeleri oluşturan haritacıların sistemi uluorta manipüle etmesini engellemenin iki yolu vardır; hukuki ve politik. Hazırlanan seçim bölgelerinin (ABD örneğinde olduğu gibi) bir mahkemeye şikayet edilebilmesi ve bu mahkemenin bölgeleri onaylama veya reddetme yetkisinin olması, aşırı harita manipülasyonlarını engelleyebilir. Maalesef günümüz Türkiye'sinde böyle bir hukuki uygulama beklemek fazla iyimserlik olabilir. Bu durumda, hesapları bozabilecek tek şey en büyük iki muhalefet partisinin seçimden önce (yerel veya ülke çapında) bir koalisyona gitmesidir. Böyle bir koalisyon başarı ile uygulanırsa (siyasi tarihimize bakılırsa bu olasılık çok yüksek olmayabilir), iktidar partisi Aydın'dan milletvekili çıkaramayabilir—ki kanımca bu da parlamenter demokrasiye zarar verecek bir sonuç olur. Olası bir koalisyon durumunda %35 oy alan bir partinin 7 vekilli bir ilde milletvekili çıkaramaması dar bölge sisteminin ne kadar istikrarsız olduğuna ve ne kadar dengesiz sonuçlar doğurabileceğine güzel bir örnektir.